

Voorwoord bulletin 2006

Het ADRKF gaat goed met zijn tijd mee!

Sinds eind februari 2006 is een aantal onderdelen van het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland te Bolsward veel uitgebreider via Internet te bekijken.

De digitalisering van de archieven met ruim 26.000 Friese bidprentjes is voor stamboomonderzoek (ook wel genealogie genoemd) populairder dan ooit.

Mede door deze digitale goudmijn is het voor vele mensen die erg geïnteresseerd zijn naar hun familieherkomst een buitenkans om hier gebruik van te maken. Stamboomonderzoek schijnt een van het meest gezochte activiteiten op Internet te zijn.

Geïnteresseerden kunnen bekijken welke bidprentjes aanwezig zijn en er desgewenst een kopie van aanvragen. Ook de catalogus van de bibliotheek met ruim zesduizend titels van boeken over het Katholieke Friesland is digitaal blootgelegd.

Dit grote werk heeft tot stand kunnen komen dankzij de grote inzet van vrijwilligers. Veel hulde hiervoor. De financiële giften van Friese instellingen en van donateurs hebben het mogelijk gemaakt hier goede computerapparatuur voor aan te schaffen.

Zo ziet u, wij zitten niet stil en blijven ondanks vele oude paperassen toch echt wel bij de tijd! Als u geïnteresseerd bent, moet u toch ook eens een kijkje op onze website gaan nemen: www.archiefrkfriesland.nl.

Met de hartelijke groeten aan alle donateurs, goede gevers en lezers.

Corry van Eijden-de Bruyn, voorzitter

Afscheid echtpaar Witteveen

Op woensdag 5 april 2006 hebben wij afscheid genomen van het echtpaar Joop Witteveen en Akke Witteveen-Altenburg. Sinds 8 oktober 1997 waren zij onafscheidelijk als vrijwilligers verbonden aan het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland, eerst in Wytgaard, later in Bolsward.

Ze hebben onnoemelijk veel werk verzet. Mede dank zij hun inzet zijn onder andere de kerkboeken op orde gekomen en staan de ruim 26.000 bidprentjes keurig op alfabet in de bakken. Ook hebben ze meegeholpen de gegevens correct in de computer te krijgen, met als eindresultaat dat deze op onze site voor bezoekers beschikbaar zijn.

Joop en Akke, heel erg bedankt. Wij wensen jullie nog vele goede gezonde jaren toe.

Bestuur en medewerkers.

Bidprentjes op internet

Begin februari 2006 heeft het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland (ADRKF) achtereenvolgens de database met bidprentjes en de catalogus van haar bibliotheek op haar internetsite geplaatst teneinde deze toegankelijk te maken voor bezoekers. Een persbericht moest zorgen voor wat ruchtbaarheid. Diverse media (kranten, instellingen, het ANP) werden aangeschreven, en niet zonder resultaat! Ook radio en tv besteedden er aandacht aan. Naast diverse berichten in de kranten plaatsten onder andere het Fries Historisch en Letterkundig Centrum (Tresoar) te Leeuwarden, het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) te Den Haag en het Katholiek Documentatiecentrum (KDC) te Nijmegen een bericht en een link op hun internetpagina.

Het aantal bezoekers op de internetsite steeg plots explosief. Tot aan de 23e februari was het gemiddelde aantal bezoekers zo'n 28 per dag. Op 24 februari werden maar liefst 702 bezoekers genoteerd, de dagen erna respectievelijk 728, 505, 569, enz. Inmiddels (eind maart 2006) is het aantal uiteraard wel weer gedaald, maar vanaf medio maart komen er toch vrij stabiel gemiddeld zo'n 55 bezoekers per dag.

Naast bezoekers uit Nederland (23.000 hits) was er tot eind maart ook veel belangstelling uit bijvoorbeeld de V.S. (19.000 hits), de "Europese Unie" (4000 hits), Duitsland (250 hits) en Australië (200 hits). De links van de sites van Tresoar, het CBG, Katholiek Nederland, Seniorweb en Gemeentearchief waren toppers in verwijzingen, met respectievelijke aantallen van 200, 140, 19, 13 en 11 bezoekers in maart. Via zoekmachines werd het meeste het begrip "bidprentjes friesland" (18%) ingetikt, gevolgd door "bidprentjes" (9%) en "archiefrkfriesland" (7%). De meest uiteenlopende termen komen daarbij voor, zo scoorde "wijwaterbakjes" nog 0,7%!

Naast het vergroten van de toegankelijkheid en van de naamsbekendheid van het Documentatiecentrum brachten de bezoeken ook veel extra werk met zich mee voor de medewerkers. Tientallen keren werd na een bezoekje aan de site via e-mail om kopieën van bidprentjes gevraagd. De kosten van € 2,00 per kopie blijken echter bijna nooit een bezwaar.

Al met al brengt het werk van jaren opslaan van de gegevens van de bidprentjes in de computer nu dus eindelijk ook geld in het laatje!

Fonds huisvesting

Huisvesting, een fenomeen waar wij als Archief- en Documentatiecentrum niet omheen kunnen. Van de ene kant is onze groei een zeer positieve ontwikkeling, maar van de andere kant geeft het ook wel hoofdbrekens. Het bestuur is dan ook naarstig op zoek naar een oplossing voor het probleem hoe al het materiaal

onder te brengen dat wekelijks bij ons binnenkomt en hoe we bezoekers op de meest prettige wijze van dienst kunnen zijn.

Hoewel wij het geluk hebben dat een van onze bestuursleden op een grote pastorie woont, is gebruik maken van de extra bergruimte in deze woning niet de meest ideale situatie. Het liefst zien wij alles onder één dak. Een ander punt is, dat wij het materiaal op een dusdanige wijze in het depot willen opbergen, dat niet eerst iedere doos moet worden uitgepakt, om datgene wat men wil gebruiken eruit te halen. Kort gezegd komen onze wensen hier op neer:

- het ontvangen materiaal dient op de meest praktische wijze in depot te worden opgeslagen;
- de devotionalia moeten (zoals voorheen) permanent aan het publiek getoond kunnen worden;
- de archieven dienen op een publieksvriendelijke wijze toegankelijk te zijn;
- er dient een geschikte ruimte voor bezoekers, sneupers, aanwezig te zijn.

Dit vraagt uiteraard meer vierkante meters. De mogelijkheden om dit te realiseren op de huidige locatie of elders worden momenteel onderzocht. Maar een ding staat vast, het doet een flinke aanslag op onze portemonnee. Daar wij niet direct over de financiële mogelijkheden beschikken om deze wensen gestalte te geven, hebben wij het "Fonds Huisvesting" in het leven geroepen. Het tweesporenbeleid van enerzijds de financiële mogelijkheden creëren en anderzijds de bouwkundige mogelijkheden onderzoeken vergt uiteraard tijd. Maar het een mag het andere niet uitsluiten. Dus zijn wij alvast begonnen met de aftrap. De vraag aan u is, of u bereid bent ons met betrekking tot onze plannen binnenkort financieel te steunen? In de loop van dit jaar hopen wij u over onze plannen en de wijze van doneren nader te kunnen informeren.

Vroegtijdige giften, op ons bankrekeningnummer 29.64.70.090 of girorekening 49.88.038 onder vermelding van "Fonds Huisvesting", zijn uiteraard ook nu al welkom. Een prettige bijkomstigheid is, dat iedere gift aan onze instelling voor u belastingtechnisch aftrekbaar is.

Dit geldt uiteraard ook voor legaten, etc. Wij hopen en vertrouwen erop, dat de noeste arbeid van vele vrijwilligers ook in financieel opzicht uw steun mag ondervinden. Mede hierdoor moeten wij in staat worden geacht op adequate wijze de wensen voor ons Archief- en Documentatiecentrum te kunnen realiseren.

Namens het bestuur,

W.C.Ypma, penningmeester.

Zouavenkostuum

Het gebeurt niet alle dagen dat je een fraai zouavenkostuum krijgt aangeboden. Maar op woensdag 12 april mocht Wietze Ypma het namens het Archief- en Documentatiecentrum voor r.k. Friesland, uit handen van Nico Veldman uit

Sneek in ontvangst nemen. Het bijzondere is wel dat het nog een geheel compleet kostuum is met alles er op en er aan. Het kostuum behoorde toe aan de overgrootvader van Nico Veldman, Johannes Harling.

Geschiedenis van de Zouaaf.

Op woensdag 12 april j.l. vond op ons kantoor te Bolsward de overdracht plaats van een authentiek zouavenkostuum. Namens de familie bood de heer Nico Veldman uit Sneek het zouavenkostuum aan van zijn overgrootvader Johannes Harling. Hij was pauselijk zouaaf (soldaat) van 1 december 1867 tot 2 juni 1870. Om iets van de zouaven te begrijpen eerst een klein stukje geschiedenis.

In Italië werden in de tweede helft van de negentiende eeuw pogingen ondernomen om de verschillende staatjes, waarvan de Kerkelijke Staat de grootste was, tot een eenheid, één nationale staat te maken (Risorgimento). Belangrijke figuren hierbij waren Victor Emmanuel, koning van Sardinië, Garibaldi, de leider van de "roodhemden" en Paus Pius IX. In 1860 krijgt Christophe Fuchault de Lamoricière, die ondermeer gouverneur van Algiers was geweest, van Paus Pius IX het oppercommando over de pauselijke troepen. Hij organiseert dan het Corps der Pauselijke Zouaven, waarbij als uniform het tenue van de Zouaven werd gekozen. Deze oorspronkelijke Zouaven, een groep Noordafrikaanse Kabylen die de lijfwacht vormden van Berberkoningen, hadden eerder ook in de Krim gevochten, misschien dat het uniform iets aan de gewenste krijgslust zou bijdragen.

Eveneens in 1860 doet Pius IX een oproep uitgaan tot "de jeugd van de gehele katholieke wereld" om de kerkelijke staat te komen verdedigen. Tienduizend (ongetrouwde) mannen tussen de leeftijd van 18 en 35 jaar gaven hieraan gehoor, de meesten pas na 1866. Hun gemiddelde leeftijd is 23 jaar. Bijna éénderde komt uit Nederland; uit Friesland komen 73 vrijwilligers. Zo wordt op de eerste januari 1861 het pauselijk zouavenregiment opgericht. De zouaven vochten in een aantal veldslagen, waarvan de slagen van Monte Libretti (13 oktober 1867) en Mentana (3 november 1867) het bekendst zijn. Een aanval op Rome werd tegengehouden en Garibaldi's soldaten moesten vluchten. "De engelen van de

kerk" werden "de duivels op het slagveld". Maar het katholieke Frankrijk, dat Rome tot dan ook steunde, raakte zelf in 1870 in oorlog met Duitsland. De Paus stond er nu alleen voor. In deze periode riep hij het Eerste Vaticaans Concilie bijeen. Een combinatie van anticlericale en nationalistische politieke krachten dwong Pius tot steeds sterkere reacties tegen de "geest van zijn tijd". Het definitieve einde van zijn streven naar de wereldlijke macht kwam in 1870. Op 20 september van dat jaar verloor het zouavenleger de slag om Rome en werd de paus een gevangene in het Vaticaan. De strijd was verloren, het zouavenleger werd ontbonden. Na terugkomst van de Nederlandse zouaven verloor tweederde het staatsburgerschap.

Anderen leidden een armoedig bestaan. Johannes Harling, geboren te Workum op 3 februari 1844 is vóór de slag om Rome al weer thuis. Hij werkt als boerenknecht in Burgwerd en leert in die buurt zijn vrouw Minke Lieuwes Ernst kennen. Zij is geboren te Deersum op 7 september 1844 en werkte op Oldeclooster als dienstmeid. Hun huwelijk vond plaats op 6 mei 1876 in Wonseradeel. Als los-werkman verdient Johannes de kost en ze wonen o.a. in Roodhuis, Midlum, Burgwerd en sinds 1881 in Bolsward. Johannes Harling overleed aldaar op 13 maart 1923; zijn echtgenote was al eerder, op 25 februari 1922, overleden. Beide zijn begraven op de r.k. begraafplaats te Bolsward. Gelukkig zijn van deze zouaaf vele documenten en brieven bewaard gebleven.

Zij geven een goed beeld van dit stukje geschiedenis. Moge het door hem gedragen zouavenuniform tevens een tastbare herinnering zijn aan al die honderden vrijwilligers die Kerk en Paus tegen indringers probeerden te beschermen.

H. Nota, pr.
St. Nicolaasga